

Beleidsplan Burgerschap IKC De Linde 2024-2025

Inhoudsopgave

Inleiding	blz. 3
Burgerschap	blz. 4
Concept kerndoelen	blz. 6
Visie	blz. 9
Doelen	blz. 10
Inhoud/ onderwijsaanbod	blz. 12
Aanpak	blz. 18
Schoolklimaat	blz. 18
Resultaten/ evaluatie	blz. 19
Professionalisering	blz. 19
Kwaliteitszorg	blz. 20
Verbinding	blz. 20
 Bijlagen	
1 Kwink doelen	blz. 21
2 Leerlingenraad Ikc De Linde	blz. 23
3 Burgerschap bij Da Vinci lessen	blz. 24

Bronnen

- Schoolgids Ikc de Linde
- Een doordacht curriculum dat doen we samen - SLO
- Burgerschap in de klas – Anja Sinnige
- www.slo.nl/sectoren/po/burgerschap-po/
- www.expertisepuntburgerschap.nl
- Kwinkvoorburgerschap.nl
- SLO <https://www.slo.nl/sectoren/po/kerndoelen/>
- CED groep Ijapunten voor goed burgerschapsonderwijs
<https://www.schoolenveiligheid.nl/kennisbank/ijapunten-voor-goed-burgerschapsonderwijs/>

Inleiding

Er ligt een wettelijke burgerschapsopdracht, daarin staat dat scholen actief burgerschap en sociale cohesie dienen te bevorderen.

Wat hebben leerlingen op het gebied van burgerschap nodig om competenties te ontwikkelen die hen in staat stellen om deel te nemen aan een diverse en democratische samenleving die voortdurend verandert?

De school is bij uitstek een oefenplaats voor de samenleving. Hoe geven wij vorm aan burgerschapsonderwijs op IKC De Linde?

De belangrijkste kenmerken waaraan goed burgerschapsonderwijs moet voldoen is samen te vatten in negen ijkpunten. Dit zijn:

- Visie
- Leerdoelen
- Onderwijsinhoud
- Aanpak
- Schoolklimaat
- Resultaten
- Professionalisering
- Kwaliteitszorg
- Verbinding

Aan de hand van voorgenoemde punten zal worden beschreven hoe wij vormgeven aan burgerschapsonderwijs op Ikc De Linde.

Als vertrekpunt zal eerst worden ingegaan op de volgende vragen. Wat wordt er eigenlijk verstaan onder burgerschapsonderwijs? Aan welke kerndoelen moeten wij als school voldoen?

Burgerschap

Kenmerken

Burgerschapsonderwijs draait om de kennis, vaardigheden en ervaringen die leerlingen opdoen met betrekking tot de diverse en democratische samenleving. Ze moeten zich bewust worden van hun mogelijkheden om, samen met anderen, bij te dragen aan deze samenleving en een democratische cultuur. Het gaat niet alleen om de maatschappij, maar ook om onze planeet, met aandacht voor de wederzijdse relatie tussen mens en ecosystemen, nu en in de toekomst.

Nederland kent een parlementaire democratie. Om deze toekomstbestendig te houden is een democratische cultuur een belangrijke voorwaarde, die diepgeworteld moet zijn in de grondwet, mensenrechten en de rechtsstaat. Democratische cultuur gaat over omgangsvormen tussen burgers die door democratie worden bevorderd en die ook een voorwaarde zijn voor democratie. Voorbeelden hiervan zijn vreedzaamheid, verdraagzaamheid, de bereidheid de ander te zien als gelijkwaardig en op gelijke voet met elkaar communiceren. De democratische waarden vrijheid, gelijkheid en solidariteit vormen het fundament.

Leerlingen doen op school ervaringen op met het toepassen van de democratische waarden in contexten die voor hen betekenisvol zijn. Zo leren leerlingen zich verhouden tot een diverse samenleving en krijgen democratische waarden betekenis. Ze ontdekken en onderzoeken overeenkomsten en verschillen met anderen en worden zich bewust van hun eigen identiteit en de veelheid aan identiteiten in de

samenleving. Door te reflecteren op wat hen drijft als persoon en wat hun normen en waarden zijn, verkennen leerlingen hoe ze zelf willen en kunnen bijdragen aan de samenleving. Door aandacht te besteden aan het spanningsveld tussen individuele en gemeenschappelijke belangen, ontwikkelen leerlingen morele en ethische inzichten.

Ze worden aangemoedigd om hun eigen standpunt in te nemen over maatschappelijke en planetaire vraagstukken, zoals klimaatverandering, afwegingen en keuzes te maken en hierop te reflecteren.

Ook ontdekken leerlingen dat samenleven zich op allerlei niveaus en in allerlei gemeenschappen afspeelt: fysiek en digitaal, lokaal, nationaal en mondiaal. De school vervult een sleutelrol. Het is een oefenplaats waar leerlingen ervaringen opdoen die hun kennis, vaardigheden en houding vergroten tegenover de democratische rechtsstaat, de samenleving en planetaire belangen. Leerlingen ervaren hierdoor dat ze hun leefomgeving mee vormgeven. De school moet een veilige omgeving bieden waar leerlingen zich kunnen ontwikkelen tot verantwoordelijke en vrije individuen.

Samenhang binnen het leergebied

Burgerschapsonderwijs begint vanuit de overtuiging dat leerlingen actief kunnen deelnemen aan de maatschappij als burger. De inhoud van de conceptkerndoelen burgerschap zijn daarom voor het primair en voortgezet onderwijs gelijk, omdat alle leerlingen in dezelfde mate burger zijn en deelnemen en bijdragen aan de samenleving.

De conceptkerndoelen hangen sterk met elkaar samen. Het eerste doel van burgerschap is een aanbodsdoel, dat de randvoorwaarden schetst voor een democratische cultuur op school. De school moet zorgen voor een omgeving waar leerlingen ervaring opdoen met inspraak en participatie, de betekenis van democratische waarden, en de democratische vaardigheden die noodzakelijk zijn om in een diverse en democratische samenleving te functioneren. Ook moet er ruimte worden geboden om maatschappelijke vraagstukken bespreekbaar te maken.

De andere conceptkerndoelen zijn gericht op de kennis, vaardigheden en handelen van de leerling. De doelen over samenleving en democratie zijn gericht op diversiteit, democratische waarden en maatschappelijke en democratische betrokkenheid. Bij het doel over maatschappelijke

vraagstukken kunnen kennis en vaardigheden ingezet worden bij het duiden van de vraagstukken en de eigen opvattingen, idealen en mogelijkheden.

Samenhang tussen leergebieden

Burgerschapsonderwijs speelt zich bij uitstek af op het snijvlak van leergebieden. Alle andere leergebieden bieden belangrijke kennis en vaardigheden aan voor burgerschapsonderwijs. Scholen kunnen zelf kiezen hoe de kerndoelen burgerschap een plaats krijgen in het onderwijs.

Op IKC De Linde komt burgerschapsonderwijs terug bij de leergebieden:

- sociaal emotioneel leren & burgerschap (methode Kwink)
- Nederlandse taal (Taaljacht - vb debateren, onderscheid feiten en meningen)
- mens en maatschappij, mens en natuur (Da Vinci – vb aandacht voor geloofs- en levensovertuigingen)
- kunst en cultuur (vb project over het werelddeel Afrika)
- digitale geletterdheid (Basicly vb hoe gedraag jij je online)
- rekenen en wiskunde (Wereld in getallen - vb informatie doorgronden mbv cijfers)
- bewegingsonderwijs (vb samenwerken, omgaan met verschillen)
- sociaal emotionele vaardigheden (Kwink, Rots en water – vb emoties leren herkennen, elkaar respecteren)
- lezen (vb een divers up to date boeken aanbod)
- begrijpend lezen (vb rijke teksten die aansluiten bij thema's die aan de orde zijn)
- projecten (vb rond 4 en 5 mei)
- Schooltv, Jeugdjournaal (vb bespreken van de stelling van de dag)

Het komt ook terug in schoolregels, routines en afspraken, vieringen, feesten, herdenkingen, bij de leerlingenraad en middels inbreng van ouders (MR, OR, decoteam, hulpouders). Eveneens bij ons verrijkte schooldag programma Tijd voor toekomst op de woensdagmiddag komt burgerschap aan de orde.

Concept kerndoelen

Begin maart 2024 heeft SLO (Stichting Leerplan Ontwikkeling) de conceptdoelen burgerschap gepresenteerd. Deze bestaan uit drie domeinen en zes kerndoelen. Deze doelen kunnen mede gerekend worden tot de basisvaardigheden van het primair onderwijs.

Domein	Kerdoel
• Schoolcultuur	• Schoolcultuur
• Samenleving en democratie	• Diversiteit • Democratische waarden • Maatschappelijke betrokkenheid • Democratische betrokkenheid
• Maatschappelijke vraagstukken	• Maatschappelijke vraagstukken

- **Schoolcultuur**

Kerdoel 1 Schoolcultuur

Doel: De school zorgt voor een democratische cultuur.

Het gaat hierbij om:

- zorgen voor een veilige schoolomgeving met aandacht voor diversiteit en inclusie
- aanbieden van activiteiten die de betekenis van democratische waarden laten zien
- stimuleren van kritische denkvaardigheden, morele en ethische oordeelsvorming en het offline en online respectvol communiceren daarover
- samen met leerlingen vormgeven van een democratische cultuur
- aandacht besteden aan actualiteit en maatschappelijke vraagstukken in samenhang met verschillende leergebieden.

- **Samenleving en democratie**

Kerdoel 2 Diversiteit

Doel: De leerling handelt respectvol vanuit kennis over een diverse samenleving.

Het gaat hierbij om:

- kennis over hoe de grondwet diversiteit in geloofs- en levensovertuiging, politieke voorkeur, afkomst, gender, seksuele oriëntatie en beperkingen beschermt

- inschatten en bespreken van situaties die racistisch, discriminerend of stereotyperend zijn
- verkennen van en reflecteren op de eigen offline en online identiteit in relatie tot anderen
- in gedrag rekening houden met ervaringen en perspectieven van anderen.

Kerdoel 3 Democratische waarden

Doel: De leerling geeft aan hoe diens handelen verbonden is met democratische waarden.

Het gaat hierbij om:

- kennis over de ontwikkeling en de betekenis van de democratische waarden vrijheid, gelijkheid en solidariteit;
- kennis over het belang van de grondwet, kinder- en mensenrechten ter bescherming van vrijheid, gelijkheid en solidariteit
- verkennen van de grenzen aan vrijheid, gelijkheid en solidariteit
- verkennen op basis van morele en ethische perspectieven wat rechtvaardigheid en verantwoordelijk handelen betekent voor jezelf
- afwegen hoe het eigen handelen effect heeft op de omgeving en het welzijn van anderen, nu en in de toekomst

Kerdoel 4 Maatschappelijke betrokkenheid

Doel: De leerling verkent verschillende mogelijkheden om bij te dragen aan de samenleving.

Het gaat hierbij om:

- kennis over taken, rollen, rechten en plichten van burgers in de samenleving
- verkennen welke middelen kunnen worden ingezet om individueel en collectief bij te dragen aan maatschappelijke veranderingen
- oriënteren op maatschappelijke initiatieven, bewegingen en organisaties

- benoemen en waarderen van de eigen bijdrage aan de samenleving in dagelijkse situaties
- verkennen van de eigen mogelijkheden om maatschappelijke betrokkenheid vorm te geven.

Kerdoel 5

Doel: De leerling verkent hoe die democratisch handelen in dagelijkse situaties kan vormgeven.

Het gaat hierbij om:

- beschrijven hoe in een democratie macht en invloed worden uitgeoefend
- benoemen van vormen van inspraak en besluitvorming in dagelijkse situaties
- communiceren (kerndoel 10 Nederlands) op een respectvolle wijze leren omgaan met de wensen en de stem van de minderheid in besluitvormingsprocessen
- reflecteren op proces en uitkomsten van inspraak en besluitvorming in de schoolomgeving.

• **Maatschappelijke vraagstukken**

Kerdoel 6

Doel: De leerling weegt af welke mogelijkheden die heeft om ten aanzien van maatschappelijke vraagstukken te handelen.

Het gaat hierbij om:

- benoemen welke belangen en perspectieven een rol spelen binnen actuele, maatschappelijke en planetaire vraagstukken
- uitdrukken van persoonlijke idealen en opvattingen
- reflecteren hoe de eigen identiteit en waarden het handelen kunnen beïnvloeden
- verkennen welke individuele en collectieve bijdragen aan oplossingen mogelijk zijn.

Visie

IKC De Linde; ruimte om te spelen, te leren en te ontdekken.

Bovenstaande dekt goed de lading waar we voor staan. Ieder kind doet ertoe en ieder kind wil zich ontwikkelen. We willen kinderen ruimte geven om zich te kunnen ontwikkelen in de breedste zin van het woord. Ruimte om eigen keuzes te maken (planbord, weektaak) en om initiatief te nemen (o.a. leerlingenraad). Medewerkers helpen kinderen om te ontdekken en fouten te maken. Vooral dit laatste is belangrijk. Waar in het verleden de leerkrachten vooral aan het zenden waren, is er nu meer sprake van wederkerigheid. Kinderen krijgen instructie en vervolgens begeleidt de leerkracht de kinderen in hun ontdekkingstocht waarbij de leerkrachten de leerlingen uitdagen om te experimenteren en op zoek te gaan naar oplossingen. "Help mij het zelf te doen" vat dit mooi samen.

Hoe kinderen op De Linde dit in praktijk kunnen oefenen is te lezen bij de activiteiten per groep op bladzijde 14

Onze kernwaarden zijn: verbinding, groei, veiligheid

Wij zien de school als oefenplaats voor burgerschap; school is een samenleving in het klein. Het is - naast de plaats waar cognitief geleerd wordt - ook een 'oefenplaats' voor goed burgerschap. Wij willen onze leerlingen:

- nadrukkelijk en expliciet respect voor en kennis van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat bijbrengen.
- laten werken aan de sociale en maatschappelijke competenties die nodig zijn om te functioneren in een pluriforme democratische samenleving.
- in aanraking brengen met diversiteit op het niveau van groepen en individuen en wij willen de acceptatie daarvan bevorderen.
- op school in staat stellen te oefenen voor democratisch burgerschap.

Doelen

Voor de Kwink doelen per bouw zie bijlage 1. Voor de koppeling kerndoelen SLO en Kwink voor burgerschap zie het schema hierna.

Kerdoel	Inhoud	Ja, in les	Nee
1: Schoolcultuur	Zorgen voor een veilige schoolomgeving met aandacht voor diversiteit en inclusie.	3 en 13	
	Aanbieden van activiteiten die de betekenis van democratische waarden laten zien.	3	
	Stimuleren van kritische denkvaardigheden, morele en ethische oordeelsvorming.	3 en 13	
	Samen met leerlingen vormgeven van een democratische cultuur.	14	
	Aandacht besteden aan actualiteit en maatschappelijke vraagstukken in samenhang met verschillende leergebieden.	3	
2: Diversiteit	Kennis over hoe de grondwet diversiteit in geloofs- en levensovertuiging, politieke voorkeur, afkomst, gender, seksuele oriëntatie en beperkingen beschermt.	3, 7 en 13	
	Inschatten en bespreken van situaties die racistisch, discriminerend of stereotyperend zijn.	3, 7 en 13	
	Reflecteren op de eigen offline en online identiteit in relatie tot anderen.		•
	In gedrag rekening houden met ervaringen en perspectieven van anderen.	3 en 13	
3: Democratische waarden	Kennis over de ontwikkeling en de betekenis van de democratische waarden vrijheid, gelijkheid en solidariteit.	12	
	Kennis over het belang van de grondwet, kinderen mensenrechten ter bescherming van vrijheid, gelijkheid en solidariteit.	1, 2 en 10	
	Verkennen van de grenzen aan vrijheid, gelijkheid en solidariteit.		•
	Verkennen op basis van morele en ethische perspectieven wat rechtvaardigheid en verantwoordelijk handelen betekent voor jezelf.	1 en 10	
	Afwegen hoe het eigen handelen effect heeft op de omgeving en het welzijn van anderen, nu en in de toekomst.	10, 11 en 14	

4: Maatschappelijke betrokkenheid	Kennis over taken, rollen, rechten en plichten van burgers in de samenleving.	1, 5, 10 en 12	
	Verkennen welke middelen kunnen worden ingezet om individueel en collectief bij te dragen aan maatschappelijke veranderingen.	5 en 10	
	Oriënteren op maatschappelijke initiatieven, bewegingen en organisaties.	10	
	Benoemen en waarderen van de eigen bijdrage aan de samenleving in dagelijkse situaties.	5 en 10	
	Verkennen van de eigen mogelijkheden om maatschappelijke betrokkenheid vorm te geven.	5 en 10	
5: Democratische betrokkenheid	Beschrijven hoe in een democratie macht en invloed worden uitgeoefend.	2 en 8	
	Benoemen van vormen van inspraak en besluitvorming in dagelijkse situaties.	2 en 8	
	Communiceren op een respectvolle wijze.	2	
	Leren omgaan met de wensen en de stem van de minderheid in besluitvormingsprocessen.	2 en 8	
	Reflecteren op proces en uitkomsten van inspraak en besluitvorming in de schoolomgeving.	2 en 8	
6: Maatschappelijke vraagstukken	Benoemen welke belangen en perspectieven een rol spelen binnen actuele, maatschappelijke en planetaire vraagstukken.	10	
	Uitdrukken van persoonlijke idealen en opvattingen reflecteren hoe de eigen identiteit en waarden het handelen kunnen beïnvloeden.	6 en 13	
	Verkennen welke individuele en collectieve bijdragen aan oplossingen mogelijk zijn.	10	

Bij burgerschap hoort ook aandacht voor digitale geletterdheid. Dit zit niet in de methode Kwink maar wel in de methode Basicly die we gebruiken.

Schoolregels, afspraken en routines zorgen voor een veilige schoolomgeving met aandacht voor diversiteit en inclusie.

IKC De Linde heeft een leerlingenraad met daarin kinderen van groep 1 t/m 8 die door hun klas als vertegenwoordiger zijn gekozen om voor een jaar zitting te nemen in de raad. Uitgangspunten hierbij zijn:

- leerlingen een volwaardige inbreng geven in het schoolgebeuren
- leerlingen inspraak geven
- leerlingen democratie laten ervaren
- leerlingen laten meedenken over wat haalbaar en realistisch is
- leerlingen zich meer betrokken laten voelen bij het reilen en zeilen van de school

Voor meer informatie over onze leerlingenraad zie bijlage 2

Rots en water is een training voor sociale vaardigheden die jaarlijks in groep 6 wordt aangeboden. Het draagt mede bij aan een veilige schoolomgeving met aandacht voor diversiteit en inclusie.

Doelen komen ook terug bij andere vakken en projecten (zie *Samenhang tussen leergebieden* blz. 5 en 6) Burgerschap krijgt dus niet alleen methodisch aandacht. Vaardigheden en kennis die bij burgerschapsvorming aan de orde zijn, zijn geïntegreerd en verankerd in het hele onderwijs en de pedagogische aanpak. Door als schoolteam zelf het goede voorbeeld te geven en te zorgen voor een schoolcultuur die in overeenstemming is met onze Nederlandse basiswaarden en de universeel aanvaarde mensenrechten, bieden we onze leerlingen een respectvolle en veilige oefenplaats.

Inhoud/ onderwijsaanbod

Wij gebruiken het online programma Kwink voor burgerschap voor groep 1 tot en met 8. Het sluit goed aan op Kwink voor sociaal-emotioneel leren (sel) waarmee we eveneens schoolbreed werken. Het heeft dezelfde didactische opbouw, werkt ook met de sel-competenties, biedt animaties en filmpjes aan en werkt aan de totale set kerndoelen. Het aanbod in de lessen is gericht op kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming. Leerlingen krijgen kennis over zichzelf, de ander en de wereld. Deze kennis is cruciaal voor het ontwikkelen van vaardigheden en houdingen.

Er is een opbouw in moeilijkheid voor wat betreft de lessen van Kwink. Voor de onderbouw (groep 1-2-3) heeft Kwink 14 lessen. Ook voor de middenbouw (groep 4-5-6) en de bovenbouw (groep 7-8) zijn er 14 lessen. Voor de onderbouw geldt dat zij dezelfde thema's als midden- en bovenbouw behandelen, maar de aangeboden lesinhouden zijn allemaal als voorwaardelijk en dus voorbereidend bedoeld. De conceptkerndoelen zijn voor deze groep leerlingen niet letterlijk verwerkt in de lessen.

Bijgaand een overzicht van de lessen burgerschap die in de verschillende bouwen aan bod komen.

	Onderbouw	Middenbouw	bovenbouw
Les 1	Hulp nodig	Regels en rechten	Mensenrechten zijn nodig
Les 2	Wie is de baas?	Wie heeft het hier voor het zeggen	Onze democratische rechtstaat
Les 3	Anders zijn, hetzelfde mogen	Iedereen is anders en gelijkwaardig	Gelijke behandeling
Les 4	Iedereen naar school	Mensenrechten, altijd en overal	Mediawijs
Les 5	Houd het schoon	Een schone leefomgeving	Verantwoordelijkheid voor je leefomgeving
Les 6	Het gezin	Bij ons thuis	Van huis uit
Les 7	Racisme	Racisme	Vooroordelen en racisme
Les 8	Je zegje doen (verkiezingen)	Je mening wordt gehoord (verkiezingen)	Jouw stem telt mee (verkiezingen)
Les 9	Mediawijsheid	Mediawijsheid	Mediawijs
Les 10	Hoe groot is jouw wereld?	Een plek voor iedereen	Gedwongen migratie
Les 11	Technologisch burgerschap	Technologisch burgerschap	Technologisch burgerschap
Les 12	Politie en rechten	Rechtspraak	Rechtspraak
Les 13	Gender	Genderdiversiteit	Genderdiversiteit
Les 14	Veiligheid	Veiligheid	Veiligheid

Elke groep heeft inloggegevens om bij het aanbod/ de lesinhouden van Kwink te komen. Tevens heeft elke groep zijn eigen groepsmap met daarin o.a. regels en afspraken, lesroosters enz. Hiermee realiseren wij een duurzaam aanbod.

Naast Kwink komen burgerschapsdoelen ook aan bod bij:

- Da Vinci; methode voor wereldoriëntatie
- Taaljacht; methode voor taal
- Wereld in getallen; methode voor rekenen en wiskunde
- Basicly; methode voor digitale geletterdheid
- Rots en water; programma voor sociale vaardigheden
- Schooltv, jeugdjournaal
- Leerlingenraad

In het volgende activiteitenoverzicht is te zien hoe burgerschap concreet zichtbaar wordt in onze school. Er staan activiteiten waarmee we onze leerlingen actief kennis laat maken met de wereld rondom de school, met de samenleving en met werelden waarmee ze niet bekend zijn.

GROEP	ACTIVITEIT	PERIODE
1/2	*Lessen burgerschap uit de methode Kwink *Leerlingenraad	*hele jaar *sept./nov./febr./apr./jun

	*Aandacht voor de gouden weken; de eerste weken van het schooljaar, waarin gewerkt wordt aan een goede groepsvorming *Jaarlijks cultuurproject met gastlessen en excursies *Samen spelen w.o. op het plein met groep 7 en 8 *Groep 1 en 8 samen lezen **Eveneens voor de andere groepen: • Samen vieren en op pad: schoolreisjes, excursies, schoolbrede projecten kinderboekenweek, sint-kerst viering, eindstuk, basketbaltoernooi, school uitgooien/ haag, stoetbomenhaag etc. *** Eveneens geldig voor groep 3 en 4: • Voorlezen: bijvoorbeeld het kleuren monster: omgaan met de verschillende emoties • Thematisch werken: kleuter-/ junioruniversiteit bevatten sociaal emotionele lessen • Taalontwikkeling: kringgesprekken met aandachtspunten sociale vaardigheid. Naar elkaar luisteren, vragen stellen, mening geven • Taakwerken: klassendienst, aandacht voor de natuur bij uitstapjes en op het plein, samenwerking tussen de leerlingen bij lessen/ opdrachten • Regels en routines gezamenlijk opstellen, evalueren en naleven • Oplossen van conflicten: spiegel voorhouden. Wat betekent het voor een ander? • De dag van vandaag: bespreken van het nieuws of wat ter tafel komt	*aug./sept. *mei *hele jaar *hele jaar *hele jaar *hele jaar
3	*Lessen burgerschap uit de methode Kwink *Leerlingenraad	*hele jaar *sept./nov./febr./apr./jun *aug./sept.

	*Aandacht voor de gouden weken; de eerste weken van het schooljaar, waarin gewerkt wordt aan een goede groepsvorming *Jaarlijks cultuurproject met gastlessen en excursies *Samen spelen w.o. op het plein met groep 4, 5 en 6 *Samen vieren en op pad: schoolreisjes, excursies, schoolbrede projecten kinderboekenweek, sint-kerst viering, cultuurweek, eindstuk, basketbaltoernooi, school uitgooien/haag, stoetbomenhaag etc. **Zie bij 1/2 *** Zie bij 1/2	*mei *hele jaar *hele jaar
4	*Lessen burgerschap uit de methode Kwink *Leerlingenraad *Aandacht voor de gouden weken; de eerste weken van het schooljaar, waarin gewerkt wordt aan een goede groepsvorming *In de methode Taaljacht (w.o. mening geven, discussiëren, betoog schrijven, debatteren voor meer info zie methode) *Jaarlijks cultuurproject met gastlessen en excursies *Samen spelen w.o. op het plein met groep 3, 5 en 6 **Zie bij 1/2 *** Zie bij 1/2 ****Eveneens geldig voor groep 5 t/m 8: In de methode WIG (Wereld in getallen) variastrategieën ook wel te omschrijven als praktische en functionele rekenstrategieën om wiskundige berekeningen in de dagelijkse praktijk vlot uit te kunnen rekenen.	*hele jaar *sept./nov./febr./apr./jun *aug./sept. *hele jaar *mei *hele jaar
5	*Lessen burgerschap uit de methode Kwink *Leerlingenraad *Aandacht voor de gouden weken; de eerste weken van het schooljaar, waarin gewerkt wordt aan een goede groepsvorming.	*hele jaar *sept./nov./febr./apr./jun *aug./sept.

	*Regels en routines gezamenlijk opstellen, evalueren en naleven *Oplossen van conflicten *Taakjes/klassendienst *Jeugdjournaal kijken/stelling van de dag *Spreekbeurt hoe spreek je voor een groep en hoe ga je respectvol met elkaar om/geef je respectvol feedback *Boekbespreking/boekenkring *In de methode Taaljacht (w.o. mening geven, discussiëren, betoog schrijven, debatteren voor meer info zie methode) *In de methode Da Vinci *Jaarlijks cultuurproject met gastlessen en excursies *Samenwerken middels gedeeld creatief circuit met groep 6 *Samen spelen w.o. op het plein met groep 3, 4 en 6 **Zie bij 1/2 ****Zie bij 4	*hele jaar *hele jaar *hele jaar *hele jaar *hele jaar *hele jaar *hele jaar *hele jaar *mei *hele jaar *hele jaar
6	*Lessen burgerschap uit de methode Kwink *Leerlingenraad *Aandacht voor de gouden weken; de eerste weken van het schooljaar, waarin gewerkt wordt aan een goede groepsvorming *Regels en routines gezamenlijk opstellen, evalueren en naleven *Oplossen van conflicten *Taakjes/klassendienst *Jeugdjournaal kijken/stelling van de dag *Spreekbeurt hoe spreek je voor een groep en hoe ga je respectvol met elkaar om/geef je respectvol feedback *Boekbespreking/boekenkring *In de methode Taaljacht (w.o. mening geven, discussiëren, betoog schrijven, debatteren voor meer info zie methode) *In de methode Da Vinci *Jaarlijks cultuurproject met gastlessen en excursies *Rots & water ;sociale vaardigheidstraining (10 lessen van 1 uur op jaarbasis)	*hele jaar *sept./nov./febr./apr./jun *aug./sept. *hele jaar *hele jaar *hele jaar *hele jaar *hele jaar *hele jaar *hele jaar *mei

	*Oplossen van conflicten	*hele jaar
	*Taakjes/klassendienst/schoolfruit verdelen/oud papier opruimen	*hele jaar
	*Jeugdjournaal kijken/stelling van de dag	*hele jaar
	*Spreekbeurt hoe spreek je voor een groep en hoe ga je respectvol met elkaar om/geef je respectvol feedback	*hele jaar
	*Boekbespreking/boekenkring	
	*In de methode Da Vinci	*hele jaar
	*Aandacht voor WO2 dmv: Anne Frank krant, 13 in de oorlog, excursie door het dorp langs Joodse monumenten, excursie naar Joodse synagoge	*hele jaar (zie bijlage 3)
	*Jaarlijks cultuurproject met gastlessen en excursies	*mrt./apr./ mei
	*afname Rovict	*mei
	*Samenwerken middels gedeeld creatief circuit met groep 7	*februari
	*Samenwerken middels gedeeld creatief circuit	*hele jaar
	*Samen spelen w.o. op het plein met groep ½ en 7	*hele jaar
	**Zie bij 1/2	*hele jaar
	****Zie bij 4	

Aanpak

Onze school maakt gebruik van het online programma Kwink voor burgerschap. Dit lesmateriaal heeft een doorgaande, longitudinale lijn van groep 1 t/m 8 en wordt wekelijks uitgevoerd in combinatie met Kwink voor sociaal-emotioneel leren. Ouders worden betrokken bij het programma. Met de voorschoolse opvang vindt afstemming plaats over de doorgaande pedagogische- en burgerschapsdoelen. In school is een werkgroep die tot taak heeft de borging van de kwaliteit van het programma Kwink permanent te bewaken.

Schoolklimaat

Wij werken als school aan een klimaat waarin we streven naar:

1. Leerlingparticipatie (een stem geven, democratie) en de school als oefenplaats

2. Een positief sociaal en moreel klimaat in klas en school
3. Sociale verbondenheid en de klas en school als een gemeenschap (relatie, contact)
4. De invloed van leeftijdgenoten (elkaar helpen, voorlezen enz.)
5. Positieve conflictoplossing en mediatie als centraal thema
6. Het vastleggen van waarden en normen en deze zeer consequent invoeren, onderhouden en naleven

Resultaten/ evaluatie

Onze school maakt gebruik van het meetinstrument Burgerschap Meten van Rovict. Hiermee kan je burgerschapscompetenties van je leerlingen meten. Burgerschap wordt gemeten op drie aspecten: kennis, houding en vaardigheden. Deze worden op 4 verschillende schalen gescoord:

- democratisch handelen
- maatschappelijk verantwoord handelen
- omgaan met conflicten
- omgaan met verschillen

Burgerschap Meten is beschikbaar voor de groepen 7 en 8. Leerlingen vullen eenmaal per jaar digitale vragenlijsten in die zijn opgesteld door de universiteit van Amsterdam.

Op school- en jaarniveau wordt op deze manier voor onze school zichtbaar hoe leerlingen scoren op burgerschapscompetenties en –gedrag ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Zo hebben we eenvoudig een nauwkeurig en verantwoord inzicht in de burgerschapsontwikkeling van onze leerlingen en kunnen we, indien nodig, hier het schoolbeleid op aanpassen.

Per schooljaar wordt er een analyse gemaakt -door de directeur i.s.m. de intern begeleider en de Kwink coach- naar aanleiding van de afgenomen Rovict vragenlijsten van groep 7 en 8. De analyse wordt met het team gedeeld. Gezamenlijk wordt bepaald op welke onderdelen het komende schooljaar extra moet worden ingezet plus op welke wijze. Hierover worden afspraken gemaakt. Tot slot komt burgerschap standaard terug als agendapunt op onze margedagen.

Professionalisering

Bij de invoering van het programma Kwink is een werkgroep gestart die het team begeleidt en informatie verschaft. Nieuwe docenten worden door school ingewerkt. De school heeft een teamscholing georganiseerd rond het thema burgerschap.

Kwaliteitszorg

Wij maken gebruik van borgingsdocumenten waarin we onderbouwen wat we doen en hoe we dit aanpakken. Relevante documenten zijn:

- Plan sociale veiligheid, pedagogisch klimaat, burgerschap & integratie.
- Beleidsplan burgerschap
- Handleiding methode Kwink voor burgerschap
- Borgingsdocumenten per vakgebied (davinci, digitale geletterdheid, enz.)

Kwaliteitszorg vindt plaats doordat we de borgingsdocumenten jaarlijks in teamvergaderingen bij langslopen.

Verbinding

Onze school heeft nauwe banden met de omgeving. Voorbeelden van samenwerking met ouders en andere partners zijn:

- Nauwe samenwerking met partners in het gebouw: peuterspeelzaal en BSO
- De bieb op school
- GGZ op school; jeugdverpleegkundige als vraagbaak voor ouders
- Consultatiebureau
- Hulpouders
- Gastdocenten
- Deelname aan erfgoedprojecten in de buurt
- Deelname aan de 4 mei herdenking in het dorp
- Samenwerking met sportclubs in het dorp (vb. voetbal- en tennisvereniging)
- Samenwerking met het dorpshuis in voorkomende gevallen

Bijlagen

Bijlage 1. Kwink doelen per bouw

Onderbouw	Middenbouw	Bovenbouw
* Ik leer dat iedereen recht heeft op een zo gezond mogelijk leven. * Ik leer dat ook een leider zich aan de regels moet houden. * Ik leer dat iedereen anders is en hetzelfde mag. * Ik weet dat ieder kind recht heeft op onderwijs en kan iets vertellen over hoe een school georganiseerd is. * Ik weet dat we samen moeten zorgen voor een schone wereld. * Ik weet dat er verschillende gezinnen zijn. 7. * Ik weet wat racisme is. * Ik weet dat ik mag zeggen wat ik vind.	* Ik weet dat er regels zijn om mijn rechten en die van een ander te beschermen. * Ik weet hoe democratische besluitvorming werkt en kan beslissingen nemen op een democratische manier. * Ik leer dat iedereen verschillend is maar gelijkwaardig. * Ik ontdek dat ik mensenrechten altijd en overal tegenkom en dat ze voor iedereen gelden. * Ik weet dat ik recht heb op een schone leefomgeving en verken hoe ik daar ook zelf verantwoordelijk voor ben.	* Ik weet wat mensen nodig hebben om veilig en in vrijheid te leven en dat er rechten zijn om dit mogelijk te maken. * Ik weet hoe goed kunnen discussiëren ertoe bijdraagt om in een democratische rechtstaat verantwoorde beslissingen te nemen waarbij ook het recht van de minderheid gerespecteerd wordt. * Ik weet wat gelijke behandeling van mensen en discriminatie betekent. * Ik kan mijn privacy en veiligheid op internet zo goed mogelijk bewaken.

* Ik ontdek dat ik keuzes kan maken bij het kijken naar filmpjes. * Ik weet dat de wereld groter is dan wat ik om me heen zie. * Ik ontdek welke rol apparaten en technologie in mijn leven spelen. * Ik weet wat de politie doet en wat de rol van de rechter is. * Ik weet dat iedereen zichzelf mag zijn. * Ik weet wie mij helpt om veilig te zijn.	* Ik ontdek hoe mijn gezin invloed heeft op wie ik ben in de samenleving. * Ik weet wat racisme is en hoe ik ermee te maken heb. * Ik weet dat mijn mening telt. * Ik denk na voordat ik reageer op berichten. * Ik weet dat mensen verschillende redenen hebben om naar andere landen te gaan. * Ik ontdek welke invloed slimme apparaten en technologie op mijn leven hebben. * Ik ontdek hoe onze rechtspraak werkt. * Ik leer dat je het recht hebt om te zijn wie je bent en dat ook uit te dragen. * Ik weet bij wie ik terecht kan als het onveilig is.	* Ik laat zien dat ik me verantwoordelijk voel voor een duurzame leefomgeving. * Ik ontdek dat mijn gezin invloed heeft op wie ik ben en hoe ik mij in de samenleving gedraag. * Ik weet dat vooroordelen tot racisme kunnen leiden. * Ik weet dat mijn stem meetelt. * Ik ontdek de effecten van onware berichtgeving en kan kritisch omgaan met (online) informatie. * Ik begrijp dat mensen rechten hebben als zij noodgedwongen naar een ander land vertrekken. * Ik ontdek welke invloed technologie heeft op mij en de samenleving, welke kritische vragen ik daarbij kan stellen en welke keuzes ik kan maken. * Ik weet welke rollen ons rechtssysteem heeft en waarom die nodig zijn. Ik ken de betekenis van deze democratische waarden: veiligheid, gelijkheid en solidariteit. * Ik weet dat seksuele voorkeur én hoe iemand zich in zijn/haar lichaam voelt voor iedereen anders kan zijn.
--	--	---

		* Ik weet bij wie ik terecht kan bij onveiligheid.
--	--	--

Bijlage 2. Leerlingenraad Ikc De Linde

Leerlingenraad Ikc De Linde

Wat is een leerlingenraad?

In een leerlingenraad zitten kinderen die gekozen zijn door hun eigen klas. Het zijn leerlingen die graag namens hun klas allerlei zaken willen bespreken. Zo weten we wat de kinderen van onze school belangrijk vinden. Dat betekent dat zij de belangrijke rol hebben om erachter te komen wat er leeft op school en wat iedereen graag ziet gebeuren. Deze zaken kunnen ze bespreken in vergaderingen van de leerlingenraad. Kinderen die niet in de leerlingenraad zitten kunnen ook wensen of ideeën kenbaar maken via de brievenbus van de leerlingenraad. Deze hangt in de school naast de kamer van de directeur.

Wat doet de leerlingenraad?

Iedereen zal misschien wel iets kunnen bedenken waarin de school nog verbeteren kan. Maar hoe maak je jouw ideeën bekend? En hoe vergroot je de kans dat die ideeën ook worden uitgevoerd? Een leerlingenraad kan meedenken met de leerkrachten en zal aan de slag gaan met de ideeën die ze binnenkrijgen. Met een groep sta je sterker dan alleen.

Wie zitten in de leerlingenraad?

In de leerlingenraad zitten leerlingen uit groep 1 t/m 8. Uit elke klas wordt één leerling gekozen om de klas te vertegenwoordigen. Dat zijn dus leerlingen die in de eigen klas vragen welke ideeën er zijn. Zij moeten de informatie uit de klas goed kunnen overbrengen naar de leerlingenraad tijdens een vergadering. En andersom ook wat besproken is in een vergadering weer in de klas vertellen. Je moet dus wel durven spreken in een groep. Deze vertegenwoordigers doen hun werk niet alleen. Ze worden begeleid door een leerkracht van de school (Maschinka).

Hoe werkt de leerlingenraad?

Deze groep komt vijf keer per jaar bij elkaar om te vergaderen onder schooltijd (sept./nov./febr./apr./jun.). De gekozen vertegenwoordigers vertellen de punten die in de klas naar voren zijn gekomen en de post uit de brievenbus van de leerlingenraad wordt doorgenomen. De leerlingenraad kijkt welke punten besproken kunnen worden. Deze komen op de agenda. Ook vanuit het team kunnen punten worden ingebracht.

Belangrijke uitgangspunten zijn:

- de leerlingen een volwaardige inbreng geven in het schoolgebeuren
- de leerlingen inspraak geven
- de leerlingen democratie laten ervaren
- de leerlingen laten meedenken over wat haalbaar en realistisch is
- de leerlingen zich meer betrokken laten voelen bij het reilen en zeilen van de school

Zaken waarover de leerlingen kunnen meedenken:

- het gebruik en de inrichting van de school en het schoolplein
- bevindingen bij het gebruik van lesmethoden
- bevindingen aangaande projecten, programma's en activiteiten waaraan school deelneemt
- allerlei activiteiten die in of buiten de les passen
- regels op school
- welbevinden op school

Zo maken we samen school voor en door kinderen

Bijlage 3. Burgerschap bij Da Vinci-lessen

Burgerschap bij Da Vinci-lessen groep 8:

Thema Maori:

Bij alle lessen: Kerndoel 34

Les 1: kerndoel 46

Les 1, 2, 3: kerndoel 38, 49

Les 4: kerndoel 40, 41

Les 6: kerndoel 46

Les 7: kerndoel 38, 47, 49

Thema Aziaten:

Bij de lessen 1,2,3,6,7: kerndoel 34, 37, 38, 47,49,50

Les 1: kerndoel 52, 53

Les 3: kerndoel 34, 52, 53

Les 4: kerndoel 40, 41

Les 6: kerndoel 35

Les 8 en 9: kerndoel 34

Thema Nieuwste tijd:

Les 1,2,3,6,12: democratisch stelsel en/of geschiedenis democratie

Les 10,14: hoe Ned.met water leeft, regels en afspraken rond de gasbel in Groningen

Les 4,5: WOII en gevolgen van het niet hebben van vrijheid en gelijkheid en het niet hebben van macht en inspraak

Les 8: internationale regels en afspraken en de vredesmissies

Burgerschap bij Da Vinci-lessen groep 7:

Zie handleiding.

Burgerschap bij Da Vinci-lessen groep 6:

Zie handleiding.

Burgerschap bij Da Vinci-lessen groep 5:

Verklaring over het ontstaan vd wereld vanuit verschillende geloofsovertuigingen.

Overig zie handleiding.